

1 Museu Objecte

CASA PAIRAL

« *Les muntanyes són gegants ensopits. (...) Potser que tan sols som el seu somni, un somni de la terra somnolenta* », de Théodore Roszak, in *Les memòries d'Elizabeth Frankenstein*, traducció de l'anglès d'Edith Ochs, ed. original Le Cherche Midi, París, 2007

Interessem-nos per gegants els quals, al Rosselló i particularment a Perpinyà, no són només llegenda...

Esclarmonda de Foix i Jaume II de Mallorca, gegants realitzats amb cartó pedra per Francesc Cisa de Bagà (Catalunya Sud) el 1993. Col·l. Casa Pairal i foto © Vila de Perpinyà

Una parella de gegants que representa els habitants de la Vila de Perpinyà avui dia encara participa a algunes festes. Es tracta de **Jaume II de Mallorca (1243-1311)** i **Esclarmonda de Foix (1255 o 1261-1315)**

el qual, després de la mort de Jaume I el Conqueridor el 1276, va continuar l'extensió del jove reialme de Mallorca (aleshores constituït per les illes Balears, els comtats de Rosselló i Cerdanya, com també per la senyoria de Montpeller). Així, foren els primers rei i reina de l'efímer reialme de Mallorca i féren de Perpinyà la seva capital, cosa que representà una gran prosperitat per a la Vila.

El 1989, el museu de la Casa Pairal i l'associació dels amics del museu, inspirant-se en la col·lecció de les nines que representa la cor dels reis de Mallorca, fan realitzar les efigies gegantesques d'aquest rei i d'aquesta reina. Foren batejades, per d'altres gegants vinguts especialment de Catalunya Sud, al peu del Castellet el 21 d'abril del 1990, amb motiu de la festa tradicional de Sant Jordi. Féren la seva primera sortida oficial el següent 23 de juny, per la nit de Sant Joan.

Destaquem que a partir d'aquesta època, després de la gran revifalla postfranquista a Catalunya Sud, els gegants tornen amb força fins a Catalunya Nord i fins i tot alguns representen personatges del quotidià.

Els gegants la reina Esclarmonda de Foix i el rei Jaume II de Mallorca realitzats amb poliestirè per un agent municipal, Raphael Brière, el **1989-90**.

Col·l. Casa Pairal i foto © Vila de Perpinyà

Aquest mateix any es constitueix la primera colla gegantera, que aplega gegants, portadors, músics i altres acompanyants.

Esculpits en un material poc adequat, foren substituïts el 1993 per una altra parella, de cartó pedra, material més lleuger i resistent, amb el concurs de Francesc Cisa, mestre fabricant de Bagà (província de Barcelona a Catalunya Sud). Actualment són presentats al vestíbul de la sala de casaments de l'Ajuntament de Perpinyà.

Esclarmonda de Foix i Jaume II de Mallorca, gegants que estan al vestíbul de la sala de casaments de l'Ajuntament de Perpinyà. Aquests gegants de 3,8m pesen 46kg cadascú, van ser realitzats per Francesc Cisa el **1993**.

Col·l. Casa Pairal i foto © Vila de Perpinyà

«Axí, **el Puigmal** seria un gegant endormiscat, cobert de neu, que vigila els arbres i els ramats alhora, per tal de protegir-los de la fúria dels homes.» ens conta Olivier de Marliave al seu llibre *Trésor de la mythologie pyrénéenne*, a propòsit del cim dels Pirineus que culmina a 2 910 m.

La figura del gegant en la festa popular catalana és sense cap mena de dubte una de les més antigues de les figures festives i segurament la més característica. El seu origen es remuntaria a temps immemorials i seria vinculat a manifestacions agràries de les poblacions autòctones que daten d'abans del cristianisme.

Jean Abelanet, en el seu llibre *Lieux et légendes du Roussillon et des Pyrénées catalanes*, conta **la llegenda del Pic dels Set Homes**: aquesta cresta deuria el seu nom a **set gegants** que utilitzaven els seus poders per a dominar el poble que vivia al peu del Canigó, la muntanya sagrada dels catalans en un rampell d'orgull, intentaren destronar els déus del seu reialme, en pujar fins a ells. Quan el Canigó era a l'abast per llançar l'assalt, els Déus, havent-los desemmascarats, despertaren els Vents i els petrificaren. És així com a proximitat del *Pic dels Set Homes* (2724m) es troba el *Pic dels Tres Vents* (2784m).

Una altra versió indica que els set gegants en qüestió eren Roland, el nebot de Carlemany, el qual, ajudat pels sis altres gegants, hauria alliberat la Catalunya dels Moros. Després de les seves victòries, els set homes s'haurien units al cim d'aquesta muntanya per repartir-se Catalunya. Trobaven aquest país magnífic, i no arribaren a un acord, es barallaren violentment i Déu, per castigar el seu egoisme, els petrificà.

A partir del segle XIV, aquests personatges foren íntimament vinculats a la tradicional **processó de Corpus Christi**, instituïda pel Papa el 1264.

Durant processons, i quan es porta l'Eucaristia en un gran ostensori (també anomenat custòdia major), són els gegants que encapçalen la desfilada, pels carrers i les mansions ricament decorades

El **Corpus Domini** o **Corpus Christi**, avui en dia anomenat **Solemnitat del Santíssim Sagrament del Cos i de la Sang de Crist** és una festa religiosa que té lloc el tercer divendres després de la Pentecosta. Celebra l'existència real de Jesucrist, durant el sagrament de l'Eucaristia: el pa (que pren la forma d'hòstia) que simbolitza el seu Cos.

en aquesta ocasió. La posició dels gegants a l'inici del seguici mostra l'obediència dels potents de la terra a Jesucrist.

També figures protocolàries per excel·lència, els gegants i altres figures festives van rebre, a partir del segle XIV, el nom d'**entremesos**, perquè se'ls feia ballar a les cors dels senyors, entre cada servei dels banquets, per a acollir els invitats importants.

Pel que concerneix la història dels gegants a Perpinyà, recordem algunes dates:

El 1622, en les « *mémoires de Saint-Jean* », registre portat pels canonges de la Catedral, fa esment de gegants i d'una mula, amb motiu de la festa de canonització de Santa Teresa, durant la processó organitzada pels carmelites de la Vila. És una de les primeres mencions escrites de la seva presència a Perpinyà. Tanmateix, igual que a totes les grans ciutats catalanes, la seva presència efectiva a Perpinyà molt segurament datava d'abans d'aquesta data, encara que no tinguem cap escrit.

339 anys més tard, el 23 de juliol del 1961, un retall de premsa i una foto del diari local *l'Indépendant*, menciona, el **gegant de Jaume I el Conqueridor** a les festes del barri Sant Jaume.

El Museu Casa Pairal ha conservat **el cistell que constitueix el cos del gegant** (sense el cap i sense el cavallet).

A la pàgina del costat, foto del cistell de vímet del cos de Jaume I del 1960, cistell que també servia a portar el gegant.
Foto © Vila de Perpinyà

El 1989-90, Raphael Brière confecciona els gegants *Jaume II* i *Esclarmonda de Foix* i **Ramon Llull (1232-1315)**, poeta, filòsof, teòleg, apologista cristià i novel·lista mallorquí, vegeu a la pàgina del costat la seva foto.

Foto © Vila de Perpinyà

A Catalunya Nord, pel que fa a la tradició dels gegants, el bestiari festiu ha quedat omnipresent a través del Babau de Ribesaltes o encara la tradicional festa de l'ós al Vallespir i la del bou roig de Sant Llorenç de Cerdans i d'Arles.

La imatgeria festiva catalana consta de tres grans grups: el **bestiari**, els **capgrossos** i evidentment els **gegants**.

Gegants fotografiats darrere de la gentada, amb motiu del **carnaval del 1926, a Sant Llorenç de Cerdans**: és el més antic testimoni fotogràfic que certifica la seva presència a Catalunya Nord.

Fins al Tractat dels Pirineus el 1659, Catalunya Nord té

les mateixes festes, les mateixes pràctiques religioses que a Catalunya Sud, festes que desagradaren per la seva exuberància als bisbes enviats des de França. Al segle XVIII, el catolicisme post-tridentí, prohibeix les processons acompanyades per diables, gegants gegantes, tarasques, serps, naus i castells, virtuds i pecats personificats, carros de glòria....

Després dels gegants documentats el 1926 a Sant Llorenç de Cerdans, caldrà esperar el 1936 per tal que una geganta, d'estil motxilla, constituïda per un cap i una perxa faci la seva aparició a Formiguera durant les festes de carnaval o encara als Angles amb els «fantasmes». L'any 1961 Perpinyà veurà aparèixer un primer gegant anomenat Jaume 1er, amb motiu de les festes de Sant Jaume. La revifalla dels gegants de Catalunya Nord tindrà lloc veritablement a partir del 1989, amb la creació de la Colla de Vilafranca de Conflent, seguida l'any següent per Perpinyà. Un constructor de gegants s'instal·la a Ribesaltes: es tracta de Jean-Paul Lopez que crearà els gegants de Ribesaltes, Canet, Elna, Argelers, i Tuïr el 2007. Pel que fa als Gegants dels Angles i de Talteüll sortiran a la llum a Navata a prop de Figueres a Catalunya Sud.

Les colles geganteres del Rosselló

Foto © Vila de Perpinyà

Finalment, a algunes contrades europees, gegants són inscrits a l'inventari del Patrimoni Cultural Immaterial (PCI) de la humanitat*

Per a saber-ne més:

ABELANET Jean, « *Lieux et légendes du Roussillon et des Pyrénées catalanes : mémoire de pierre, souvenirs d'hommes* »- ed. Trabucaire, Canet (Pirineus Orientals), 2008 (disponible a la Mediateca de Perpinyà)

AMADES Joan, « *Gegants, nans i altres entremesos: costumari popular català* », col·l. d' *arxiu de tradicions populars*- ed. Jose J. de Olañeta, Palma de Mallorca, 1983

MARLIAVE Olivier, « *La tradition des géants* », p.109, in « *Trésor de la mythologie pyrénéenne* », - ed. Sud-Ouest, Bordeaux, 2005

VAN GENNEP Arnold.- « *Manuel de folklore français contemporain* ».- ed. A. et J. Picard et Cie, París, 1949

Gegants de Catalunya: <https://gegants.cat/> i particularment de Catalunya Nord: <https://gegants-catnord.com/>

* els gegants a l'inventari nacional del PCI:

<https://pci.hypotheses.org/3651>

<https://www.culture.gouv.fr/Media/Thematiques/Patrimoine-culturel-immateriel/Files/Fiches-inventaire-du-PCI/Grand-Fort-Philippe>

Museu Casa Pairal

El Castellet, plaça de Verdun
66000 Perpinyà
Telèfon: 00.33.(0)4.68.35.42.05

obert

del dimarts al diumenge, de les 11h a les 17h30,
de l'1 d'octubre al 31 de maig

i tots els altres dies de les 10h30 a les 18h30,
del 1er de juny al 30 de setembre

Retrobeu el Museu a la pàgina web de la Vila:
[Casa Pairal | Perpignan la rayonnante \(mairie-perpignan.fr\)](#)

Observacions? Contacteu-nos:

Servei dels Públics dels Museus de Perpinyà

musees-mediation@maire-perpignan.com

Telèfon: **00.33.(0)4.68.66.24.66**

